

POSTANOWIENIE

Dnia 8 listopada 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z wniosku E. R., A. K.

przy uczestnictwie U. K., B. K., B. W., J. L., M. L., T. L., Z. B., M. B., T. Z. i Gminy N.

o ustanowienie drogi koniecznej,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 8 listopada 2018 r.,

na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawczyń

od postanowienia Sądu Okręgowego w Ł.

z dnia 29 sierpnia 2017 r., sygn. akt III Ca (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądza od wnioskodawczyń solidarnie na rzecz uczestniczek U.K. kwotę 377 (trzysta siedemdziesiąt siedem) zł, a na rzecz B. W. kwotę 497 (czterysta dziewięćdziesiąt siedem) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Na skutek apelacji uczestniczki U. K., Sąd Okręgowy w Ł. postanowieniem z dnia 29 sierpnia 2017 r. zmienił postanowienie Sądu Rejonowego w Ł. z dnia 17 maja 2016 r. w ten sposób, że w sprawie z wniosku E. R. i A. K.:

1) ustanowił służebność drogi koniecznej na rzecz każdorazowego właściciela nieruchomości oznaczonej w ewidencji gruntów jako działka numer 806, położonej w B., gmina N., stanowiącej obecnie własność E. R. i A. K., dla której w Sądzie Rejonowym w Ł. prowadzona jest księga wieczysta (...). Służebność

obejmuje prawo przejścia i przejazdu przez pas gruntu oznaczony na mapie końcowej z projektem drogi koniecznej sporządzonej przez geodetę uprawnionego E. G. w dniu 20 maja 2017 r. i opisany jako wariant numer 4; mapa wpisana została do zasobów Powiatowego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Ł. w dniu 26 lutego 2016 roku, za numerem P. (...). Jej przebieg jest następujący:

a) na nieruchomości położonej w B., gmina N., oznaczonej jako działka numer (...)/1, dla której w Sądzie Rejonowym w Ł. prowadzona jest księga wieczysta (...), w granicach punktów 218z - 219z - 22 Iz - 167z - 168z - 220z o powierzchni 26 m²;

b) na nieruchomości położonej w B., gmina N., oznaczonej jako działka numer 813/2, dla której w Sądzie Rejonowym w Ł. prowadzona jest księga wieczysta (...), w granicach punktów 219z - 213z - 16Iz - 217z - 22 Iz - 219z o powierzchni 70 m²;

c) na nieruchomości położonej w B., gmina N., oznaczonej jako działka numer 812/2, dla której w Sądzie Rejonowym w Ł. prowadzona jest księga wieczysta (...), w granicach punktów 161z - 214z - 638 - 217z - 161z o powierzchni 112 m²;

2) zasądził tytułem wynagrodzenia za ustanowienie drogi koniecznej od E. R. i A. K. solidarnie na rzecz:

a) Gminy N. kwotę 896 (osiemset dziewięćdziesiąt sześć) zł;

b) J. L. i T. Z. kwotę 704 zł;

c) na rzecz U. K. i B. W. kwotę 660 zł,

oddalił apelację w pozostałej części i orzekł o kosztach postępowania.

Od postanowienia Sądu Okręgowego skargę kasacyjną złożyły wnioskodawczynie, zaskarżając je w części, tj. w zakresie punktów I, III i IV. W skardze opartej na obydwu podstawach kasacyjnych zarzuciły naruszenie:

- art. 145 § 2 zd. 1 i § 3 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że kryteria określone w tych przepisach spełnia przebieg służebności drogi koniecznej według wariantu nr 4.

Pozostałe zarzuty dotyczyły kosztów procesu i zostały załatwione przez Sąd Okręgowy w poziomym postępowaniu zażaleniowym.

We wnioskach skarżące domagały się zmiany zaskarżonego postanowienia w punkcie I, III i IV, ewentualnie uchylenia go w zaskarżonej części i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 - 4 k.p.c. i nie obejmuje merytorycznego rozpatrywania skargi kasacyjnej. W razie stwierdzenia, że występuje co najmniej jedna z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Skarżące uzasadniły potrzebę rozpatrzenia ich skargi wystąpieniem przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Oczywiście zasadność swojej skargi łączą z krytyką stanowiska Sądu Okręgowego, że ustanowienie służebności drogi koniecznej przez działkę siedliskową jest co do zasady wyłączone jako sprzeczne z interesem społeczno-gospodarczym nieruchomości obciążonej. Skarżące wskazały także, że przy ustaleniu przebiegu służebności drogi koniecznej Sąd Okręgowy pominął fakt korzystania przez nie od ponad 25 lat bez zakłóceń z prawa przejścia i przejazdu przez drogę utworzoną na działkach 805 i 807. W ocenie wnioskodawczyń, podniesione przez Sąd Okręgowy zastrzeżenia nie stoją na przeszkodzie ustanowieniu służebności według wariantu I, który – ich zdaniem – spełnia kryteria proporcjonalności. Dodatkowo podniosły kwestię bezpieczeństwa

osób korzystających z przechodu według wybranego przez Sąd Okręgowy wariantu IV.

Oczywista zasadność skargi kasacyjnej oznacza, że dla przeciętnego prawnika podstawy wskazane w skardze *prima facie* zasługują na uwzględnienie. Jest tak wówczas, kiedy bez wątpienia wystąpiły uchybienia, na które powołuje się skarżący i miały wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia albo podniesione zarzuty oczywiście uzasadniają wniesiony środek zaskarżenia. Oczywiście jest to, co jest widoczne bez potrzeby głębszej analizy, czy przeprowadzenia dłuższych badań lub dociekań. Skarżący musi więc wykazać, że orzeczenie zapadło z rażącym naruszeniem przepisów prawa lub podstawowych zasad obowiązujących w praworządnym państwie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 2008 r., III CSK 110/08, nie publ.) i jest – na skutek stwierdzonego naruszenia – oczywiście błędne. Analiza uzasadnienia wniosku skarżących nie potwierdza stanowiska o oczywistej zasadności wniesionego środka zaskarżenia.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 12 marca 2018 r., III CSK 25/18, (nie publ.) wyjaśnił, że otwarta formuła art. 145 k.c. i odwołanie się w nim do klauzul generalnych nie pozwala na sformułowanie jednolitego standardu wykładni przesłanek prowadzących do ustanowienia służebności drogi koniecznej – kwestia ta zawsze zależy od wielu okoliczności przedmiotowych i podmiotowych, które każdorazowo należy oceniać *ad casum*. W ramach wyboru jednego z możliwych przebiegów drogi koniecznej niezbędna jest indywidualna ocena okoliczności konkretnej sprawy, które mogą wskazywać na potrzebę odstępstwa od ustalonych zasad. Przepis art. 145 § 2 i 3 k.c. jako kryteria, którymi winien się kierować sąd przy ustanawianiu służebności drogi koniecznej, wymienia potrzeby nieruchomości nie mającej dostępu do drogi publicznej, najmniejsze obciążenie gruntów, przez które droga ma prowadzić i interes społeczno - gospodarczy. Nie oznacza to, że utarte zwyczaje i przyzwolenia nie mają żadnego znaczenia przy określaniu wariantu służebności drogi koniecznej. Ich wpływ na ukształtowanie służebności ogranicza się jednak do tego, że mogą stanowić wskazówkę przy określaniu, jaka droga w konkretnym wypadku najlepiej wypełni wymagania powołanego przepisu. Nie jest natomiast wykluczone określenie trasy służebności w całkowitym oderwaniu od dotychczasowej praktyki, jeśli droga taka lepiej odpowiada

przesłankom z art. 145 § 2 i 3 k.c. (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 30 maja 2007 r., IV CSK 68/07, nie publ.). Argumentacja zawarta w skardze kasacyjnej nie daje podstaw do przyjęcia, że wybrany przez Sąd odwoławczy wariant usytuowania drogi koniecznej jest jednoznacznie nieprawidłowy. Przeciwnie, za takim ukształtowaniem jej przebiegu przemawiają racjonalne przesłanki wywiedzione z art. 145 k.c., czego nie podważają pewne niedogodności związane z mniej korzystnym i odbiegającym od wieloletnich przyzwyczajęń wnioskodawczyń położeniem tego szlaku. Ustanowienie służebności drogi koniecznej zwykle wiąże się z przymusem wyważenia różnych, często sprzecznych interesów i racji. Tak jest też w rozpatrywanym wypadku. Przyjęte rozwiązanie nie jest oczywiste, lecz nie jest taki również wariant za którym opowiadają się skarżące. Tym samym nie ma podstaw, by uznać, że skarga wnioskodawczyń wytyka jednoznaczne i jaskrawe błędy Sądu Okręgowego i niebudzącą wątpliwości wadliwość zaskarżonego orzeczenia.

Okoliczności sprawy nie wskazują na wystąpienie innych, przewidzianych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. przyczyn uzasadniających poddanie skargi kasacyjnej wnioskodawczyń merytorycznemu rozpoznaniu.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 520 § 3 w zw. z art. 108 § 1, art. 391 § 1, art. 398²¹ oraz art. 13 § 2 k.p.c., a także w zw. z § 5 pkt 3, § 10 ust. 4 pkt 2 i § 15 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.).